

kás építői: partizánok, az ifjúsági vasútvonal fiatal dolgozói, bosnyák parasztek, mérnökök, orvosok, takarítónők, egymás mellett békességben éldegélő nemzetiségek, és még sokan mások. Megismerjük életüket, szenvedéseiket, a multjukat és a jövő reményességét. Csodálatosak a tájak, amelyek szinte élni látszanak: Belgrád, Bosznia, az Adria pompázó szépségű vidéke, s rajta az ódon városok... Ezeknek a tájaknak gazdag történeti multjuk van, amit Szabó Pál gyakran figyelemmel kísér, különösen, ha velünk, magyarokkal áll összehűgésben.

De ezek csak részletek. Az egész műről csak azt mondhatjuk: ha valaki igazán tudni akarja, hogy mi történt az elmúlt esztendőök alatt Jugoszláviában, s hogyan lépett déli szomszédunk a népi demokrácián át a szocializmus útjára — akkor olvassa el ezt a könyvet. Nemcsak tanul majd, hanem feltétlenül pompás élvezetben is lesz része.

HÁRSKUTI LÁSZLÓ

KOVÁCS GYÖRGY: BÉKÜLŐ ERDÉLY. (Valóság kiadása.)

Nagyt változott a világ 1944 óta, ezt mindnyájan látjuk és mindnyájan mondjuk, de hogy mégis mennyit változott tulajdonképpen, arról csak pontos fölmérések után adhatunk számot. Ilyen fölmérésről van szó Kovács György könyvében. A szociográfia módszerével mutat rá a változásra. Nem felszínes szavakban zengi a román-magyar megbékélés himnuszát, hanem a tényekben. Egyéni és társadalmi magatartás, a mult elleni küzdelem az, amelyek pontosan lemérhetjük, mérlegre tehetjük, mennyire jutottunk.

„Ez a könyv leltárfele akar lenni — mondja a szerző. De nem a multat, vagy annak maradványait akarta írásba foglalni, hanem az utóbbi három esztendő alatt elért eredményeket, a nemzetiségi kérdésben is.”

És mik ezek az eredmények? — Elsősorban mindkét nép közös küzdelme a „saját soraiban is meghúzódó demokráciaellenes elemek” ellen. — Ugy értem azonban, nem tudnám megmutatni a könyv lényegét, ha röviden a tartalmát is nem mutatom be. Ot szociográfiai tanulmányt tartalmaz.

Új élet Csókfalván: A csókfalvi földosztás problémája az oroszok megjelenésének időpontjától. Aki jól ismeri a magyarországi földreform küzdelmeit, sőt a pártok demokratizálódási folyamatát, az ugyanazokra a problémákra

ismer, Csókfalván. Találkozunk a reakció híveivel, akik előbb a Maniu-pártból intézték sovinszta támadásait, majd annak feloszlása után a Magyar Népi Szövetség soraiba is igyekeztek beférkőzni, vagy nyíltan szembefordultak ezzel. A demokrácia térhódításával mindenütt eltűntek a román-magyar ellentétek. A csókfalviak is arra ébredtek, hogy az ellentét, ami közöttük volt, csak mesterségesen szított és táplált ellentét és a két nép valójában nagyon jól megfér együtt.

A lövetei szegény: Egy szegycmentjes politikai gyilkosság háttérének felfedése. Mindennél jobban megmutatja ennek a rövid írásnak a lényegét a következő néhány sor, amelyben a gyilkosokat mutatja be: „Hűszévesek. Egész ifjúságuk abban a mocsárban telt el, melynek fertőző gőze a faszáló Romániában és Magyarországon megülte a lelkeket. Gyalázkodó, embertelenségtől tajtékzó szólamok premilitár- és leventeoktatáskor, honvédségnél, kocsmában, mindenütt. Itt vannak az emberpéldányok, akiket ez a pár esztendő nevelt.”

A probléma ugyanez a többi tanulmányokban is. „Két nép faluja”, „Csíki kedves”, „A segesvári lakat”. — Nálunk ismeretes az az embertípus, aki meggyőződés nélküliségében tegnap a munkásság mellett volt (1918), aztán Gömbös-imádó, majd (a zsidó gyűjtőtáborok réme, Ott, Erdélyben úgy módosult ez, hogy 1940 előtt magyar üldöző, a bevonuláskor halált kiáltott minden románra, de 1944-ben Maniuék sovinszta csoportjához szegődött. Nem ismerte fél elég jól a helyzetet. Azt hitte, most megint magyarüldözés következik. Nem hittek a demokráciában. Évszázadokon keresztül mást mondtak a tapasztalataik, más szólamok zengtek vissza bennük.

Sok baj, sok keserves esemény történt a 3 év alatt, míg Grozáék következetes demokráciája elhatott minden-hova s kiirtották vagy háttérbe szorították a fasiszta, sovinszta gyűlölködés uszítóit. Tanulság még az is, hogy ezek az uszító, suttogó gyűlölködők árca mögött éppúgy a kapitalista érdekeltség húzódott meg, mint nálunk. Az ellenforradalmi erők mindenütt ott vannak, hogy meggátolják az új világ születését, a népek békéjét. Jelentős ez a könyv és el kell olvasni mindenkinek, hogy hitele legyen mindannak a sok szép szónak, amit a szomszédos népekkel való megbékéléssel kapcsolatban hallottunk. Mert két nép békéje nem a

szép szavakon, hanem a való életen alapszik, lemérni nem szépen megrendezett ünnepélyeken, hanem a való élet tényeinek fölmérésén lehetséges.

SERES JÓZSEF

BOHUNICZKY SZEFI: LAZAS ÉVEK. (Franklin-Társulat.)

Művészszerelem a tárgya Bohuniczky Szeфи könyvének. Zsófi, a festőnő, a csupaideg, intuíciókban gazdag, hangulatokkal teli lelkivilágú festőasszony és Zsigmond András zongoraművész, a művészetében magányossá érett, finommá, érzékennyé termékenyült férfi lobogó nagy szerelmét kapjuk az írónő finom tollából. Közös mozdulataiban, a szem egy-egy nagyszerű villanásában, az elkövetkező örömök, szomorúságok előre megérzésében rejlik kettőjük kapcsolatának mélysége, nagyszerűsége és különlegessége. Az egész regény csupa lobogás, csupa hangulat, váratlan meglepetés. Az irracionális dolgok utáni vágyak feltörésének, egy-egy festmény vagy szonáta születésének pompás érzékelletője Bohuniczky Szeфи. Szemünk láttára érik meg egy-egy kompozíció a művész lelkében és így bizonyos műhelytitkoknak jutunk birtokába.

Túl a realitásokon, a mindennapi élet szürkeségén, amit Zsófi családi kőre képvisel, önmaguk alkotta törvények között építik ki kapcsolatukat, marcangoló szerelmüket az asszony és a férfi. A regény szép, finom írás; néha túlnőies a stílus, túlsók a „lengés“, a „feszülés“, de ezek, csak kezdeti nehézségek, mik a regényt nem törik meg túlságosan.

BARITZ KÁROLYNE

PÉTER LÁSZLÓ: EGYÉNISÉG A NÉPKULTÚRÁBAN. (A Kálmány Lajos-Kör füzetel. — Szerk.: Seres József. — 2. sz. Szeged.)

Ez a szerényterjedelmű kis füzet a *Puszták Népe* múltévi márciusi számában megjelent három tanulmány nyomában keletkezett vita eredményeinek összefoglalójául készült. A csöppet sem hiábavaló vitát Marót Károly egyik cikke (*Népköltészet és műköltészet*), valamint Péter László két megjegyzése (*Az altöfldtudomány alapvetése, A százéves népköltési gyűjtemény*) váltotta ki: elgondolásaikra, a következő számban Péczely Attila, a neves népzene-gyűjtő válaszolt.

A kérdés az volt: egyéni vagy kollektív alkotások-e a népköltészet termé-

kei, illetőleg, hogy az egyéni vagy kollektív alkotásmód a domináló jellegű, azaz a népköltészet lényegében különbözik-e a műköltészettől? A népkultúra problémáinak ismerői előtt ez a kérdés nem volt új; régi — sokszor a szak-köröktől távol álló — vitákat idézett föl a cikksorozat. Mert a kérdés nemcsak néprajzi, hanem egyúttal egyetemes kulturális probléma is.

Kétségtelen, hogy a magyar néptudomány művelői az egyéniség és közösség alkotó, formáló szerepe problémájának fölbukkanásakor félreérthetetlenül a kollektív alkotásmód mellett tettek hitet. Különösen a zenészek. Jellemzően mutatja ezt a *Nyugat* 1933-ban rendezett népzenei konferenciája is, amelyen a muzsikuskok — Lajtha László, Molnár Antal, Tóth Aladár — megvédték a „daloló nép“ elméletét, azzal a felfogással szemben, mely szerint a műzene és a népzene alkotásmódja azonos. Azóta sok idő múlt el, a tudomány sokat fejlődött s a két féle elgondolás állandóan közeledett egymáshoz. Legnagyobb zenész folkloristáink, Kodály Zoltán is ki-mondotta: a népzene és a műzene között lényeges különbség nincs, legfőlebb arról lehet szó, hogy a műzene alkotásmódja egyénibb, — a hagyomány megkötő ereje nem olyan erős — mint a népzeneé. Ez azt jelenti, hogy a magyar néptudomány ma már belátja azoknak az elgondolásoknak igazságát, melyeket Paul Valéry esztétikája így határozott meg: „Valamely művet a szellemek és események, az ösök, állapotok, véletlenek, korábbi írók, stb. sokasága hoz létre... a szerző vezetése alatt. Vagyis az ellentét — ahogyan Péter László mondja — „szójátékszerű; attól függ, ki mit nevez egyéninek és közösséginek.“ A végső megoldás tehát az, hogy „egyéni” és közösség leg-tökéletesebb együttműködése, az egyéni alkotás vágy kiélésének a paraszti társadalmi helyzetnek és műveltségnek megfelelő leg-tökéletesebb lehetősége a közösben; ez a népi kultúra alapvető szerepe és jelentősége.“

Nagyon természetes, hogy mindezeknek felismerése és tudományos igazolása, hatalmas erőfeszítéseket kívánt. Péter László dolgozata a kérdés szinte teljes irodalmának felhasználásával készült; bemutatja a kutatók nagy munkáját — kiemelve Kodály, Marót, Ortutay és Vargyas eredményeit — a problémák és a homályos kérdések tisztázásáért.

ÓKRÓS LÁSZLÓ